

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

25. szám

Tázriá

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2018

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2018

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Tázriá

A „nő”, a „férfi” és a megtermékenyülés spirituális jelentése

I.

A felülről és az aluról kezdeményezett kapcsolat Istennel

Ha nő termékenyül először, fiúgyermek születik...

1. „Midőn egy nő megtermékenyül és fiúgyermeket szül.”¹ Bölcsseink a következők fűzték hozzá ehhez vershez: „ha a férfi termékenyít először, akkor lány gyermek születik, ha a nő termékenyül először, akkor pedig fiúgyermek születik.”²

A fenti elv spirituális, allegorikus értelemben az Örökkévaló („férfi”) és a zsidó nép („nő”) kapcsolatára utal, és azt tanítja, hogy az Örökkévaló és az ember érzelmi kapcsolatának („született gyermek”) minősége, annak függvénye, hogy az „felülről lefelé”, Isten részéről („férfi termékenyít először”), vagy „alulról felfelé”, az ember részéről („nő termékenyül először”) kezdeményeződik-e.³ Azonban ezen analogikus értelmezés spirituális logikája csak napjainkban érvényes. Ezzel szemben az eljövendő időben (a messiási korszakban), metaforikus értelemben minden gyermek fiú lesz, még az is, amely esetében az apa

„termékenyít” meg korábban, azaz, amely-nél Isten volt a kezdeményező. A *Torá or*³ ezzel összhangban kommentálja a következő zoltár-verset:⁴ „Cionról pedig mondják ember meg ember született benne – és ő, a Legfelső, szilárdítsa meg!” – az „ember” szó ismétlése ez esetben azt hivatott jelezni, hogy még ha az apa is termékenyít először, a nő fiúgyermekkel lesz várandós.

Az öröm ereje

2. Erre az elvre már napjainkban is találhatunk példát.

A *Likuté Torá* jelen hetiszakaszkunkkal kapcsolatosan azt írja,⁵ hogy a parancsolat teljesítésében lelt örömmek köszönhetően lehet elérni, hogy „fiúgyermekkel lesz várandós”. Az itt, a földön megcselekedett parancsolatban lelt öröm, egy hozzá hasonló örömet idéz elő a menyekben.⁶ „Az öröm, gátakat tör át”,⁷ s

[1] 3Mózes 12:2.

[2] *Bráchtot* 60a.; [Rási az 1Mózes 46:15-höz. A Tal mud ezen állításának értelmezése kapcsán felmerülő lehetséges magyarázatokról lásd a 19. oldalon.]

[3] Részletesebben lásd alább a 7.-es ponttól.

[4] *Torá or*, *Mikéc* 37c. oldal.

[4] *Zsoltárok* 87:5.

[5] *Likuté Torá*, *Tázriá* 20c. oldal.

[6] Lásd *Zohár* 2:184b: „Az ember örömének a jutalma egy még nagyobb öröm megtapasztalása.” Lásd még *uo.* 218a.; *Cváát háRIBás* 15. fejezet, és az ott idézett források és lábjegyzetek; valamint *Keter sém tov* 230. fejezet.

[7] *Számách teszámách* 5657, 49. oldaltól, lásd ott hosszabban. A végkövetkeztetés az, hogy az öröm felülkerekedik, s áttöri a megszokott normák megszorításait, korlátait.

ennek megfelelően, minden, a teremtés természetes működéséhez kapcsolódó korlát is leomlik, így velük együtt az is, amely kimondja, hogy „ha a férfi termékenyít meg először, a nő lány gyermekkel lesz várandós”.

Fentieket híven tükrözi annak a királynak az esete, aki nagy örömeiben fiygelmen kívül hagyja a rá és státuszára vonatkozó szigorú viselkedési előírásokat, s feltárja magát mindenki előtt, a kicsik és a nagyok előtt egyaránt. Ugyanez vonatkozik a mennyei valóságra is: az öröm esetén, az isteni megnyilvánulás átlépi megszokott határait, s az mentes lesz mindenféle korláttól.

A micvák erejéből fakadó öröm

3. Fentiek valódi, mélyebb jelentése az alábbiakban ragadható meg:

A parancsolatok megcselekvésében tapasztalt öröm, magán a parancsolat jelentésén való elmélkedésből ered. A *micvák* olyan mértékű isteni fényt áramoltatnak ránk, amely messze túlnyúlik a világek korlátain, sőt, még az Éden-kertben ragyogó isteni fény manifesztációján is.⁸ Bölcsseink is ezt támasztották alá, amikor azt mondták, hogy „Többet ér

egy óra megtérésben és jó cselekedetben ezen a világon, mint az egész túlvilági üdvösség.”⁹ Ugyanis a túlvilági üdvösség ugyan magasztosabb, de mégis csak véges, így tehát viszonyítható a teremtenyek véges létéhez. A *micvák* ezzel szemben Isten akaratát testesítik meg, amely pedig végtelen.

Fenti elven való töprengés, gondolkodás segíti, hogy Isten-szolgálatunkat öröm járja át, sőt egyenesen a „szív boldogsága”.

Az öröm által minden korlát leomlik

„...mert... szolgáltad az Örökkévalót, a te Istenedet örömmel és jó szívvvel, mindenben bővelkedve”.¹⁰ Hogyan lehet elérni, hogy „az Örökkévalót, a te Istenedet örömmel és jó szívvvel szolgálj”? Úgy, hogy „mindenben bővelkedve”. Vagyis, azáltal, ha elmélyedünk azon való meditációban, ahogy a parancsolatok tültesznek „minden bőségen”, amely allegorikus értelemben a legmagasztosabb spirituális világekra utal.¹¹

A parancsolatok teljesítésében lelt örömet tehát az tudja elősegíteni, hogy a határok nélküli isteni esszenciához kötjük magunkat. Ennek eredményeként pedig

^[8] Lásd még *Igeret hákodes* 29. fejezet.

⁹ *Az atyák bölcs tanításai* 4:17.

¹⁰ *5Mózes* 28:47.

^[11] Ezt a verset hagyományosan úgy fordítják, hogy „Mert nem szolgáltad az Örökkévalót, a te Istened, örömmel és jó szívvvel mindenben bővelkedve,” tehát *annak dacára*, hogy közben minden jóban részünk volt. Jichak Lurja rabbi úgy értelmezi a verset, hogy „örömmel és jó szívvvel, amely meghaladja azt az örömet és boldogságot, amit abból kifolyólag érzünk, hogy éppen minden jó-

ban bővelkedünk.” Más szóval, amikor Istent szolgáljuk, és a Tóra tanulásában és a parancsolatok cselekvésében merülünk el, ezt olyan örömmel kell tennünk, ami messze meghaladja azt, mint amit akkor éreznénk, amikor a föld legdrágább kincsét szereznénk meg. *Sáár ruách hákodes*, 1963-as kiadás, TelAviv, 33. oldal; *Résit chochmá*, *Sáár hááhává* 10. fejezet. Lásd még *Tánjá* 26. fejezet; valamint lásd még *Ikkárim* 3:33. és *Töhimilim Jáhél or (Cemách cedek)* a *Zsoltárok* 100:2-höz (különösen a 375. oldalon).

minden korlát leomlik, így az is lehetségessé válik, hogy akkor is „fiú születik” ha „a férfi termékenyít is meg először”.

Az eljövendő világ beteljesülése

4. Ebben az értelmezésben pedig már az is érthetővé válik, hogy ez a minta miként fog beteljesülni az eljövendő világban is. A jövőben az isteni esszenciának egy olyan manifesztációja lesz jelen, amely maga után vonja valamennyi korlát megszűnését.¹² Ennek folyamánként pedig a „Cionról pedig mondják ember meg ember született benne” versben foglaltak is valóra válnak, nevezetesen, hogy az anya még akkor is fiúgyermeket szül, amikor a férfi termékenyített meg először.

Meddig lehet imával megváltoztatni a magzat nemét?

5. Fentiek magyarázatként szolgálnak egy, a Babilóniai Talmud és a Jeruzsálemi Talmud közötti vitára: a Babilóniai Talmud azt állítja,¹³ hogy a fogantatást követő negyven napig, még imán keresztül

elérhető, hogy a gyermek fiúnak szülessen; negyven nap elteltével azonban, az ez irányú imák már hiábavalóak. A Jeruzsálemi Talmud ezzel szemben azt fogalmazza meg,¹⁴ hogy az ennek érdekében elmondott imáink még negyven nap elteltével is célba juthatnak, sőt van olyan vélemény is, amely szerint még akkor is, amikor az anya már elkezdett vajúdni.

A Jeruzsálemi Talmud az eljövendő világ előképe

A véleménykülönbség könnyedén megérthető a fenti kontextus tükrében. Attól a pillanattól fogva, hogy az embrió alakot nyer, már minden ima hiábavaló. A Jeruzsálemi Talmud ezzel szemben azt mondja, hogy imáinkkal akár az utolsó pillanatig is eredményt érhetünk el; ugyanis a Jeruzsálemi Talmud ellentéte azoknak a „sötét foltoknak” és nehézségeknek, amelyek a Babilóniai Talmudot jellemzik, így az az eljövendő (messiási) korszakot tükrözi vissza.¹⁵ Annak perspektívájában pedig nincs semmi nemű megkötés és korlát.

[12] Lásd még *Jesájá* 30:20., 40:5. és így tovább.

¹³ *Bráchtot* 60a.

¹⁴ Jeruzsálemi Talmud, *Bráchtot* 9:3.

[15] Van néhány alapvető különbség a Jeruzsálemi Talmud (*Jerusálmi*) és a Babilóniai Talmud (*Bávli*) között: a) A Jerusálmit sok évvel a Bávli előtt fejezték be; b) a Jerusálmi irodalmi stílusa nagyon velős és tömör, míg a Bávli stílusa ezzel szemben mind látószögét mind stílusát tekintve jóval kiterjedtebb, a különböző kérdéseket hosszán, részletekbe menően boncolgató. Ezek a különbségek a gyakorlatban is megnyilvánulnak: a) bizonyos értelemben a Jerusálmi tanulása könnyebb, mivel az tömörebb, lényegre törőbb; b) ehhez képest a Bávli jóval komplexebb: i) a benne fejtegetett kér-

dések részletesebb kifejtése miatt, valamint azért, mert ii) annak kodifikálását a Jerusálmi után fejezték be (ami azt jelenti, hogy annak összegyűjtői tökéletesen tisztában voltak a Jerusálmi foglalt valamennyi diskuszióknak) így törvényi értelemben meghatározóbb mint a Jerusálmi valamennyi háláchikus kérdésben. Más szóval, amikor a Jerusálmi és a Bávli álláspontja egymástól eltérő, nekünk a Bávlit kell követni, mint háláchikus szempontból irányadó autoritást. Lásd RIF és ROS az *Éruvin* 104a-hoz; Maimonidész, *Bevezetés a Misné Torához*; valamint *Széfér háhinuch*, *Bevezetés*.

A Bávli ezen különbségekre már akkor rámutat, amikor úgy fogalmaz: „Sötét helyeken lakozott, mint őskornak holtjait...” (*Siralmak* 3:6.) – ez,

Megtermékenyítés spirituális jelentése az ember Istenszolgálatában

6. Gyakran idézett elv, hogy minden fizikai entitásnak, főként azoknak, amik a Tórában is említésre kerülnek, van egy spirituális megfelelője is. Sőt, a valóság az, hogy ezek a fizikai entítások valójában spirituális megfelelőjükből gyökerezve szállnak alá a fizikai létezésbe.¹⁶

Ez az elv a férfi és a nő aspektusaira is érvényes, beleértve a feljebb említett részleteket, és azon különbséget illetően is, hogy a) a férfi vagy a nő megtermékenyített meg először, és b) hogy a jelenlegi vagy a jövőbeli korszakról beszélünk. Mindezen minták megtalálhatók a spirituális valóságban, az ember lelki Isten-szolgálatához kapcsolódóan is.

A „fentről” és a „lentől jövő” érzelmi kapcsolat

7. A *Likuté Torá*¹⁷ kifejti a „ha a férfi megtermékenyít meg” elvének spirituális jelentését: a „férfi” és a „nő” szavak itt az Örökkévalót, és Izrael közösségét szim-

bolizálják.¹⁸ Amikor a férfi megtermékenyít meg először, az az *itörutá dilöélá* jelenségét jelzi, tehát azt az Isten-ember kapcsolatot, amely „felülről” indul el. Ha pedig a „nő megtermékenyül meg először”, az az *itárutá dilötátá*, az a folyamat, amikor az ember-Isten kapcsolat lentről (az emberi részről) kezdeményeződik.

Ha a „férfi megtermékenyít meg először”, akkor „a nő lány gyermekkel lesz várandós.” Ez azt jelenti, hogy ha az ember-Isten kapcsolat isteni kezdeményezésre indul útjára, akkor ez „lent” – egy „lány gyermeket” – egy kevésbé tartós érzelmi kapcsolatot fog eredményezni. Ahogy Bölcseink tanították „a nőknek könnyebb a tudatuk”,¹⁹ azaz könnyebben változik érzelmi világuk.

Ugyanis amikor a kezdeményezés fentről indul, az ember még nincs felkészülve, hogy receptorai teljességgel befogadják a felülről jövő isteni hatást, és így az érzelmi fellángolás nincs valódi hatással az emberre.

„Ha azonban a nő megtermékenyít meg

mondta Jirmijáhu rabbi a Babiloni Talmudra utal” (*Szánhedrin* 24a.) annak összetettsége miatt (Rási, *Chágigá* 10a., *áflu* kezdő szóval. Lásd még Jirmijáhu rabbi állítása, *Jomá* 57a., és arra a Maimonidész kommentárját, *uo.* a *Chidusé háRITBÁ* idézetében). Lásd még *Zohár chádás*, *Échá* 93a. a „És gondoldj teremtődre... amíg el nem sötétül a nap” (*Prédikátor* 12:1–2.) vers kommentárjában: „a nap” ebben az esetben a Jeruzsálemi Talmudra utal, amelyből a Tóra fénye ragyog. Ezt követően... a sötétségben maradtak, „Sötét helyeken lakozott” – ez pedig a Babiloni Talmudra utal, amiben a világ népei a sötétségben téblábolnak...” (lásd ott a teljes bekezdést, és lásd még *SÁLÁ*, *Bét chochmá* 16b. oldal; *Or háTorá*, *Vöetchnánán* 75–77. oldalakon; *Likuté szichot* 24. kötet 24., 34., 57. és 168. oldalakon.

Ez a téma hosszabb kifejtést nyert a *Sááré orá*, *Sáár háchánuká* 1. kötet 54. fejezetében; valamint *Széfér háamáámárim* 5708, 121. oldal.

[16] A spirituális világok és annak entitásai időrendben megelőzték a fizikai létezést, aminek a forrásaiként szolgálnak, és amelyekből a későbbi teremtő munka indult útjára. Lásd *Zohár* 1:38a. és 2:20a.; *Pri éc chájim*, *Sáár hákorbánót* 6. fejezet; *SÁLÁ*, *Toldot Ádám*. Lásd még *Mystical Concepts in Chassadism* 37–38. oldal.

[17] *Likuté Torá*, *Tázriá* 20a. oldal.

[18] Lásd Midrás *Bámidbár rábá* 9:45. és lásd még lejjebb a 49. és 59. lábjegyzetben.

[19] [Más szóval fogékonyabbak a változásra.] *Sábát* 33b.; *Kidusin* 80b.

először”, azaz ha a folyamat „lentről” indul, emberi kezdeményezésre – ami már önmagában azt jelzi, hogy az illető felkészült, hogy megfelelő módon legyen képes fogadni az isteni hatást –, nos, ekkor „a nő fiúgyermekkel lesz várandós”: ebben az esetben az isteni hatás (az Isten iránti érzelem) maradandó, hosszan kitartó, mert azt az illető is legbelső valójáig fogadja be.

Az eljövendő világ: amikor mindkét minőség egyszerre valósul meg

8. Mindezek ellenére, az *itárutá dilőlá* (tehát a fentről induló kezdeményezés) folyamata is rendelkezik egy előnnyel. Az *itárutá dilötátá* (tehát a letről előidézett isteni hatás) az isteni fény ragyogásának egy olyan mértékét tudja csak életre hívni, amely csupán a teremtményeknek a szintjével lesz arányos. Ezzel szemben, a fentről, tehát isteni oldalról kezdeményezett és életre hívott hatásnak nincsenek korlátai, s az összességében túlmutat a világok korlátoltságán.

Ezekből látható tehát, hogy mindkét aspektusnak meg van a maga előnye. Az *itörutá dilőlá* előnye az, hogy az önmagában előidézett isteni hatás, s mint ilyen, egyfajta magasabb minőséggel rendelkezik. Az *itörutá dilötátá* előnye pedig az, hogy az ember legbelső, mélyiségi valójáig hatol.

Az eljövendő korszakban azonban, valóra fog válni az „ember meg ember született benne” *Zsoltár*-versben foglaltak, azaz mindkét aspektus előnye egyszerre

lesz jelen: az isteni fény ragyogásának egy olyan minősége fog megnyilvánulni, amely messze túl fog mutatni a világok korlátain, és ezzel együtt ez a fény, az ember legbensőbb belsőjéig fog hatolni. „Olyan lesz, mint ez is, meg az is.” Tehát a két aspektus mindkét előnyét fogja egyszerre magában hordozni.²⁰

A természet és a természetfölötti hónapok

9. A fent vázolt két aspektus (tehát az istennel való kapcsolatnak a fentről, illetve a letről történő kezdeményezése) általában megjelenik a *Niszán* és *Tisré* hónapok szimbolikájában.

A *Midrás*²¹ a következő módon fogalmaz erről a két hónapról: „Amikor az Örökkévaló kiválasztotta a világot, új holdakat (hónapok) és (ciklusokat) éveket jelölt ki bennük; amikor pedig Jákobot és fiait választotta, a Megváltás új holdját jelölte ki benne.” Amikor Isten a világot választotta, Ros hasánát, tehát az év kezdetét *Tisré* hónap elejére rögzítette; ezzel szemben, amikor Jákobot és fiait választotta ki, *Niszánt* jelölte ki a megváltás havának.

Ennek a két hónapnak a jelentőségét az *Ákédát Jichák*,²² és más források is sorra veszik, s arra a következtetésre jutnak, hogy az Örökkévaló kétféle módon irányítja a világot:

- a) a természet törvényein keresztül;
- b) csodás – természet-feletti – eseményeken át.

Tisré a természet törvényeinek Ros

²⁰ *Bává bátrá* 75a. Lásd még *Likuté Torá*, Röé 26c. oldal.

²¹ *Midrás Smot rábá* 15:11.

[²²] *Pársát Bo, sáár* 38.

hásánája, ugyanis *Tisré* hónap első napja jelöli az ember teremtését, a természet törvényeinek megfelelő teremtsi folyamat végső kiteljesedését.²³ *Niszán*, az Istennek a természet törvényein túlmutató ténykedésére vonatkozó Ros háását jelöli ki.

Miért éppen Niszánban volt a Megváltás?

Mindezzel együtt azonban nem világos: Vajon miért volt fontos, hogy a csodák általi isteni kormányzásnak egy másik hónap legyen az új éve? Ha ezt a *Niszán*-ban végbe ment egyiptomi kivonulás indokolta volna, az már önmagában is felveti azt a kérdést, hogy vajon miért *Niszán*-ban került sor a kivonulásra, és nem pedig *Tisré* hónapban? Sőt! Valójában a megváltás eleje valóban *Tisré* hónapra esett, ugyanis ahogy azt a Talmud is tanítja, őseink már *Tisré* hónapban szabadokká váltak a rabszolgamunkától.²⁴ Ez pedig csak megerősíti a kérdést: Akkor

vajon az egész megváltásra miért *Niszán*-ban került sor, és nem pedig *Tisré*-kor?

Az isteni szigor és az isteni kegy ideje
Tisré és *Niszán* hónap között a következő a különbség: *Tisré* a szigor ideje, ez a megtérésnek, a *tsuván*ak az időszaka, az embertől induló tehát a lentről induló fel-emelkedése. Azonban tudjuk, hogy valamennyi teremtmény Isten-szolgálaton keresztüli felemelkedése – függetlenül annak mértékétől, hogy milyen magasra emelkednek benne – mindig magában hordoz bizonyos korlátokat. *Tisré*, ennek figyelembe vételével tehát a természet törvényei által adott korlátoknak megfelelő Ros háásáná. Ezzel szemben *Niszán* a *cheszed* (kegy) isteni attribútumát jeleníti meg, egy fentről kezdeményezett hatást, amely összességében mutat túl a világok rendjén. *Niszán* tehát, ennek értelmében a csodák által végzett isteni kormányzás Ros háásánája, amely meghaladja a természet törvényeit.²⁵

²³ [Midrás *Vájikrá rábá* 29:1.; *Zohár* 1:37a. és 3:100b. Lásd *Pszikta dörábi Káháná*, Buber kiadása, 23. fejezet, hosszan taglalva a) RáN[ban] a *Ros háásáná* 16a-hoz.

²⁴ *Ros háásáná* 11a.

²⁵ Lásd *Zohár* 2:186a: „Ez a hónap legyen nektek...” az *Áviv* hónapjának a következő sorrendben vannak a betűi... a hetedik hónapnak a betűi fordított sorrendben vannak.” [*Áviv* első betűi – *Niszán* hónap Bibliában használt megfelelője – az *álef* és a *bét*, a héber ábécé sorrendjének megfelelő első két betű. Ez egy előrehaladó sorrendiséget jelöl, a „mindig egy lépéssel előrébb” módját. *Tisré* első betűi a *táv-sin-rés*, amelyek a héber ábécé utolsó három betűjét adják, s ezzel egyfajta fordított sorrendiséget jelöl, s vele együtt a *tsuvá* elvét, a forráshoz (*álef*) való visszatérést, alulról felfelé törve.]

Lásd még *Zohár* 2:51b: „A betűk ...ábécé sorrendben... a *cheszed* (kegy; szeretet) tulajdonságát jelölik... Fordított sorrendben... a *gvurá* (erő, szigor, ítélet) tulajdonságát jelzik.”

Lásd még a Jichák Lurjá rabbi, *Likuté Torá*, *Vájécé*: „*Niszántól Elulig*... A hónapok a *zöchárim* (férfi, *cheszed*) kategóriájába tartoznak... *Tisré*től (az esős évszaktól)... a *gvurát gösámim* (az eső hatalma, amely a *gvurát* jeleníti meg) spirituális elve az uralkodó, amikor az *or chozer* (visszatérő fény) alulról felfelé világítva tükrözi vissza az *or jásárt* (egyenes fény) amely fentről lefelé világít. Mindezek a hónapok tehát a *nukvá* (nő; ami a *gvurát* jeleníti meg) kategóriájába tartoznak. [Ezen kifejezések és elvek részletesebb kifejtéséért lásd *Mystical Concepts in Chassidism*.]

(Ezen bekezdés további megértéséhez érdemes figyelembe venni egyéb források, fentivel látszó-

Ima az esőért és a harmatért

Ennek kapcsán kell megjegyezni, hogy *Tisrékor* esőért imádkozunk, míg *Niszánkor* a harmatért.²⁶ Az eső és a harmat között közismert a különbség. Míg az esőt az *itárutá dilötátá*, tehát a letről induló kezdeményezés váltja ki – „kőd szállt fel a földről”²⁷ –, addig a harmatot az *itárutá dilöelá*, a fentről jövő kezdeményezés Isten-szolgálatára hívja életre.

(Ezért fordulhat elő, hogy időnként nem esőzik: tekintve, hogy az a mi Isten-szolgálatunkon múlik, annak hiánya az esőzés hiányában manifesztálódik.²⁸ Harmat ezzel szemben mindig van,²⁹ annak mennyei gyökere miatt, amelyre nincs ráhatása a mi Isten-szolgálatunknak.)

Tisrékor tehát, amely a felemelkedést szimbolizálja, az esőért, *Niszánkor* pedig, ami az isteni kezdeményezést jelzi, a harmatért imádkozunk.

Isten választotta a világot

10. Mindezek azonban még mindig megválaszolatlanul hagyják azt a kérdést, hogy őseink miért éppen *Tisré* hónapban vették le rabigájukat? Miért pont *Tisré* hónapban kezdődött el a megváltás?

Ezen kérdésre a válasz könnyebben

érthetővé válik, ha először tisztázzuk a fent idézet „amikor az Örökkévaló a világot választotta” kifejezésben a „választotta” szót. A tanítás ugyanis hangsúlyosan nem az „amikor a világot teremtette” szó fordulatot használja, hanem azt mondja: „amikor *kiválasztotta* világot.” A „kiválasztotta” egy magasabb szintet jelöl, mint a „teremtette”. Azzal, hogy Isten kiválasztotta a világot, azzal a különleges képességgel ruházta fel azt, hogy kapcsolata legye az istenivel.

Ezért is szól így a mondás: „Amikor az Örökkévaló kiválasztotta világot, új holdakat és éveket jelölt ki bennük”. Még *Tisré* Ros hásánája is, ami pedig a természet törvényeivel összhangban lévő új évet jelöli ki, önmagában véve, a világnál egy magasabb szintet képvisel azok után, hogy az „Örökkévaló kiválasztotta”.

Az „ez” erénye az „olyan mint” felett

A világ teremtésére *Elul* hónap 25. napján került sor.³⁰ Ezzel szemben, Isten *Tisré* hónap elsején „választotta” a világot – az ember megteremtésének a napján; ugyanis az ember Isten-szolgálatára által változik a világ spirituális értelemben az istenség fogadó edényévé. Ezért hivatkozunk az újévi liturgiában erre a napra,

lag ellenkező álláspontját: Jichák Lurja rabbi *Táámé hámicvot*, Bo – az *Áteret ros* idézetében, 50a. oldal; *Pri éc chájim*, *Sáár ros hásáná*, *dörus* 1; *Nehár sálom*, az *Éc chájim* varsói kiadása, 95. oldal.)

Lásd még *Köhilát Jákov*, *jud-bét chádásim* kezdő szavakkal.

²⁶ *Smini áceretkor* (*Tisré* hónapban) azért imádkozunk, hogy az eső a megfelelő évszakban érkezzen meg, *Peszách* első napján (*Niszán* hónapban) pedig a harmatért imádkozunk. Lásd *Ágádát brésit*,

Buber kiadásában, 44:3; valamint *Pirké dörábi Eliezer* 32. fejezet, és lásd ott *Biur háRáDáL* 37. lábjegyzet. Lásd még Jeruzsálemi Talmud, *Táánit* 1:2.
^[27] *1Mózes* 2:6.

^[28] Lásd még Jeruzsálemi Talmud, *Táánit* 2:1; Midrás *Brésit rábá* 13:14.

²⁹ *Táánit* 3a.

³⁰ Midrás *Vájikrá rábá* 29:1.; *Pirké dörábi Eliezer* 8. fejezet; valamint lásd *RáN* a *Ros hásáná* 16a-hoz.

mint „ez a nap munkád kezdete, emlékeztetőül az első napra”.³¹ *Elul* hónap 25. napja (héberbetűkkel leírva a אב (25), ami azt is jelenti, hogy) „olyan mint”. *Tisré* hónap elseje azonban az „ez”.

Az „ez” magasabb szintet jelöl, mint az „olyan mint”, ahogy azt a mondás is alátámasztja: „Valamennyi próféta az *olyan mint* kifejezésével kezdte próféciját, kivéve Mózeszt, aki az *ez* szóval.”³² A világ önmagában véve nem tudja meghaladni, az „olyan mint” aspektusát, a benne lévő világi dolgok, szentséget eltakaró, és zavaró hatása miatt, amelyek összességében megakadályozzák, hogy a világot szemlélve rámutassunk, s azt mondjuk: *ez* azaz *ez* Isten teremtménye, amiben tökéletesen felismerhető a Teremtő. A világból ugyanis nem érzékelünk többet, csupán a látszatát Istennek, amit híven jelez az „olyan mint” kifejezése. A teremtés folyamatának, és az ember Isten-szolgálatának az érdekéért azonban még mindig lehetséges, hogy végül a világot szemlélve azt mondjuk: „ez az”. Más szóval, hogy rátekintve érzékeljük benne az istenit, éppen úgy, mint amikor „mindenki egyként

mutatott rá ujjával, s mondta: „ez az én Istenem.”³³

Azonban ez csak akkor áll fenn, amikor az istenség aspektusa a világba, annak méreteihez illeszkedő módon van „sűrítve.” Ekkor az a világ természetes működési rendjén keresztül nyilvánul meg, és bár egy már manifesztált formában, mindazon által takarás nélkül. *Niszán* hónapban ezzel szemben, az istenségnek egy transzcendens, a világot meghaladó fénye ragyog, ami nincsen kiszolgáltatva (Isten ments!) a természet korlátainak. Ennek a fénynek a ragyogása által irányítja Isten a világot a csodák útján, amelyek túlmutatnak a természet működési rendjén.

Ez arra is magyarázattal szolgál, hogy őseink miért éppen *Tisré* hónapban vették le a szolgaság béklyóit. *Tisré* hónapban az isteni esszencia fénye ragyog, ami a rabláncok kioldását, s a Megváltás kezdetét idézi elő.

A nép ekkor azonban még mindig Egyiptomban (*Micrájim*) volt, amely szó korlátokat és akadályokat jelent.³⁴ Az isteni fénynek ez a ragyogása ugyanis a

³¹ *Ros hásaná Muszáf* imája; *Ros hásaná* 27a. (és lásd ott a *Máhársát*); valamint Midrás *Vájikrá rábá* 29:1.

³² *Szifré* és Rási a *4Mózes* 30:2-höz.

[A אב (*ez*, vagy *ez az*) kifejezése tiszta látomást jelez, amikor az adott dolgot annak valóságában látjuk, amikor rá tudunk mutatni ujjunkkal és azt mondani: „Nézd, ez itt van, teljes és tiszta látomásában.” A *ko* (olyan mint) ezzel szemben azt jelenti, amikor a szóban forgó dolgot annak képszerű, fizikaiságában látjuk, amikor nem látunk belőle többet, annak puszta fizikai megjelenésénél. Mózes volt az egyetlen, akinek a prófétai látomása az ez szintjén volt. Az összes többi prófétának csupán

a *ko* szintjén voltak látomásai. Lásd Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai*, és *A hit alapelvei*, 7. tétel. Lásd még *Likuté szichot*, *Smot* 21. oldal, 1-2. lábjegyzetek.]

³³ Amikor az egyiptomi kivonulást követően a Vörös tenger kettévált, az istenség megnyilvánulása olyan szintet öltött, hogy az isteni jelenlét empirikusan volt érzékelhető: az emberek ujjukkal mutatva mondták: „Ez az én Istenem” (*2Mózes* 15:2.). Lásd még Midrás *Smot rábá* 23:15., és Rási ehhez a vershez.

³⁴ A *micrájim* kifejezés a *mecárimra* utal, ami pedig korlátot, határt, megszorítást jelent. *Torá or*, *Jitro* 71c. oldal. Lásd még Midrás *Brésit rábá* 16:5.

természetben öltött testet. Az Egyiptomból történő valódi kivonulásra *Niszán* hónapban került sor, mivel ekkor az isteni transzcendenciának (tehát a világot meghaladó) a fénye ragyog, amely következtében a zsidók kivonulásukkor minden korlátot és megszorítást maguk mögött hagytak.

A tóra-adás erénye a Teremtés felett

11. Ezek alapján már érthetővé válik az is, hogy a Tíz Parancsolat miért éppen az „Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened, aki kivezettelek Egyiptom országából...”³⁵ mondatával kezdődik. Ezt világítja meg a jól ismert kérdés:³⁶ Miért arra hivatkozik a kinyilatkoztatás, hogy „kivezettelek Egyiptom országából” és nem úgy, hogy „aki teremtette a mennyet és a földet,” amely a kivonulás eseményét is messze meghaladó csoda?³⁷

A Tóra-adás azt vonta közvetlenül maga után, hogy onnantól kezdve az ember szabadon tudott kapcsolódni az isteni transzcendencia esszenciájához, a Tórán és a parancsolatokon keresztül.³⁸ A Tóra-adáskor éppen ezért nem került megemlítésre a mennynek és a földnek a teremtése, hanem csak az egyiptomi kivonulás. A Tóra-adás által váltunk ugyanis képesek arra, hogy kilépjünk

minden korlátból, megszorításból, hogy a transzcendens istenséghez kapcsolódjunk.

Mikor lesz a végső Megváltás?

12. Fentiek magyarázatként szolgálnak arra a talmudi vitára vonatkozólag is, amely a messiási Megváltást fejtegeti. Rabbi Eliezer álláspontja az, hogy bár a múltbéli megváltás *Niszán*ban ment végbe, a jövőbeni *Tisrék*or fog megtörténni. Rabbi Josuá ezzel szemben azt mondja, hogy a jövőbeni Megváltás, akár csak a múltbéli, *Niszán* hónapban fog végbe menni.³⁹

Látszólag Eliezer rabbi álláspontja az, amelyet nehezebb megérteni: mi indokolja azt, hogy a jövőbeni Megváltás más időszakra essen, mint a múltbéli?

A korábban taglaltak kontextusában azonban Rabbi Eliezer nézőpontja is érthetővé válik. Míg *Niszán* hónapja, egy isteni oldali kezdeményezést jelöl, tehát egy olyan hatást, amelynek indítását felülről kezdeményezi Isten, addig *Tisré* a letről történő felemelkedést jelzi. Eliezer rabbi és Josuá rabbi mindketten egy másik – a jövőbeni megváltás mikéntjéről szóló – vitájukban kifejtett álláspontjukat követik.⁴⁰

Eliezer rabbi azon a véleményen van, hogy „ha a zsidó nép *tsuvát* gyakorol,

[35] 2Mózes 20:2.

[36] Ibn Ezrá a 2Mózes 20:2-höz. [Lásd még Báchájá rabbit ehhez a vershez; és *Kuzári* 1:25.]

[37] *Tánjá* 2. rész, 2. fejezet. Lásd még *Széfer háamá-márim* 5700, 2. rész 20. oldal.

[38] A Tóra és a parancsolatok nem más, mint „Isten akarata és bölcsessége”. Isten és az ő attribútumai egységet alkotnak, abszolút és teljes egységben (lásd *Tévelygők útmutatója* 1:56–57.

fejezetek). Ebből kifolyólag tehát a Tóra és az Örökkévaló teljes mértékben egyek” (lásd *Zohár* 1:24a. és 2:90b.). Amikor tehát a Tórában és a parancsolatokban mélyedünk el, ezekkel válunk eggyé, ennek eredményeként pedig magával Isten esszenciájával. Lásd *Tánjá* 5., 23., és 35. fejezetek.

[39] *Ros hásaná* 11a.

[40] *Szánhedrin* 97b.

megváltást nyer...” Ugyanis, mivel a *gá-lut* korszakát a véték idézte elő – „vétke-itek miatt száműzettünk a földünkről” – ebből következően tehát a Megváltásra is azok megtisztításának érdekéért, a *tsuva* által kerülhet sor. A *tsuva* olyan Isten-szolgálatot jelent, amely „alulról emelkedik felfelé.” A Megváltás, ennek értelmében tehát *Tisré* hónapban fog végbe menni, abban a hónapban, amely a felemelkedést szimbolizálja. Még az egyszerű síkon történő értelmezés keretei közt is világos, hogy a *tsuva* elsődleges ideje *Tisré*, ahogy azt a mondás is őrzi: „Keressétek az Örökkévalót, midőn megtaláljátja magát,”⁴¹ amit Bölcsseink úgy értelmezték, hogy az a Jom kippur és Ros hájáná ünnepei közé eső tíz napra utal.⁴²

Josua rabbi ezzel szemben azon a véleményen van, hogy a Megváltás „nem pénzen és nem megtérés által fogtok megváltatni”⁴³ elvének megfelelően fog végbe menni, más szóval anélkül, hogy előtte bármiféle megbánást kellene tanúsítani. Szerinte az egy fentről lefelé irányuló isteni hatás eredményeként fog beteljesülni, s éppen ezért mondja, hogy a messiási Megváltásra Niszán hónapban kerül majd sor.

Végül is, ahogy a Midrás⁴⁴ végéből kiderül, az ő véleménye a mérvadó.

Mi a Megváltás idejéről szóló vita lényege?

A fenti, jövőbeni Megváltással kapcsolatos vitának a valódi, mélységi megértése azonban még mindig hátra van. Mi a jelen-

tése annak, hogy ez Isten-szolgálatunk érdekében, vagy egy felső, isteni manifesztáció eredményeként fog bekövetkezni?

Különösen fontos hogy megértsük ezt annak tükrében, hogy a talmudi vitából kiindulva, még logikusabb is lenne azt gondolni, hogy a jövőbeni Megváltásra *Tisré* hónapban fog sor kerülni, az „alulról felfelé törő” Isten-szolgálatunk érdekében (ahogy azt Eliezer rabbi gondolja), hiszen a Talmud mindenféle hivatkozást is idéz, ezen vélemény alátámasztására, csak hogy az elemzés végén azzal a végkövetkeztetéssel zár, hogy mindenképp *Niszánban*, a „fentről való kezdeményezés” módján (ahogy azt Josua rabbi fogalmazta meg) lesz a megváltás.

Meg kell hogy értsük azt is, hogy miként merülhetett fel egyáltalán olyan álláspont, miszerint annak *Tisré*kor kell megtörténnie, ha az Írás úgy fogalmaz: „Mint Egyiptomból való kijöttödnök napjaiban – láttatok majd vele csodálatos dolgokat,”⁴⁵ és ha tudjuk, hogy az egyiptomi kivonulás is *Niszánban* ment végbe, „felülről lefelé” irányuló, isteni kezdeményezés hatására?

A „felülről jövő”, de mégis „belsőbe hatoló” végső Megváltás

14. Erre az alábbiak adják meg a magyarázatot.

Korábban kifejtettük, hogy van egy előnye az alulról való felemelkedésnek is. Persze nem kétséges, hogy az ebben

^[41] *Jesájá* 55:6.

^[42] *Ros hájáná* 18a.

^[43] *Jesájá* 52:3.

^[44] Midrás *Smot rábá* 15:11.

^[45] *Michá* 7:15.

az esetben előidézett isteni fény önmagában véve alacsonyabb szintű, azonban az egészen lényegünkig hatolva jár át minket. Ezen tény által válik indokolhatóvá, hogy a Megváltásra *Tisré* hónapban kerüljön sor, más szóval internális (*pönimiut*) jellegének előnye okán.

Az egyiptomi kivonulás még a Tóra-adás előtt történt. A zsidó nép akkoriiban, még javában el volt merülve a „tisztátalanság 49 kapujában,”⁴⁶ így feltétlenül az Örökkévaló „felülről jövő” kezdeményezésére volt szükség, arra, hogy „megjelenjen a Királyok Királya, a Szent, legyen áldott Ő, és megszabadítsa őket”.⁴⁷ Ezek alapján már érthetővé válik, hogy erre a (felülről kezdeményezett) Megváltásra csak is *Niszán* hónapban kerülhetett sor.

A jövőbeni Megváltás ezzel szemben a Tóra-adást, és az ember Isten-szolgálatát követően fog végbe menni. A Tórával és a *micvákkal* teljesített Isten-szolgálatunk ugyanis az, amely spirituálisan megtisztítja a világot, és azt az istenség

fogadó edényévé alakítja. A Tóra-adás azt eredményezte, hogy még a legmagasztosabb, legfennköltebb dolgok is a világ „keringésébe” hatoltak, annak egészen a legbelsejéig (a *pönimiut* módján). Ezért mondja Rabbi Eliezer, hogy a végső megváltásnak *Tisré* hónapban kell bekövetkeznie.

Josúa rabbi álláspontja – amit végül, mint uralkodó szabályt fogadtak el – ezzel szemben az, hogy a jövőbeni Megváltás „fentről” fog érkezni, azonban úgy, hogy még így is a világ „keringésének” mélyéig fog hatolni, tehát a *pönimiut* módján. Ennek fényében már érthetővé válik a „Cionról pedig mondják ember meg ember született benne” Zsoltár-vers valódi jelentése: bár az az „először a férfi termékenyít meg”, tehát az *itörutá dilőlá*” módján fog végbe menni, mindazon által „fiúval lesz várandós,” azaz a hatás maradandó lesz, s mélységig hatoló.

(5717–1957. *Háchodes háze láchem kedzetü máámár*)

^[46] *Zohár chádás, Jitro* 31a. (a *Peszáchi Hágádá* idézetében, 20. oldal c lábjegyzet (Kehát kiadásában).

^[47] *Hágádá*; Midrás *Möchiltá* a 2Mózes 12:12-höz és 12:29-hez; Jeruzsálemi Talmud, *Szánhedrin* 2:1. Lásd *Zohár* 1:117a. (a *Peszáchi Hágádá* idézetében, 25. oldal a lábjegyzet (Kehát kiadásában).

II.

A cselekvés ereje

A micvák magjai a Megváltásban
hoznak gyümölcsöt

15. A szent *Or háChájim*⁴⁸ azt tanítja, hogy a „midón egy nő megtermékenyül és szül fiúgyermeket” vers Izrael közösségére utal (*Kneszet Jiszráél*), amelyet a menyasszonyhoz szokás hasonlítani, ahogy azt az Írás is alátámasztja: „Mert férjed az alkotód.”⁴⁹ Vagyis a férj az Örökkévaló, a menyasszony pedig a Izrael népe. Az idézet mondat jelentése így pedig a következő: „midón egy nő megtermékenyül”, azaz ha a zsidók elvetik a *micvák*nak és a jó cselekedeteknek a termékenyítő magvait – ahogy azt az Írás is megfogalmazza: „vessetek magokat igazság szerint”⁵⁰ – akkor a Tóra garantálja, hogy a magvak termést fognak hozni: „szül fiúgyermeket”.⁵¹ A „fiú gyermek pedig itt” a זכר (*záchár*, férfi) spirituális aspektusát, szimbolizálja, amely magasabb szinten van, mint a נקבה-é (nő-kévé, nő). Sőt, a „szül” kifejezése azt vonja maga után, hogy a szülés egészen biztosan be fog következni,⁵² más szóval eljön a Megváltás, méghozzá a „fiú” spirituális aspektusában.

(Ezzel egyben arra is választ ad az *Orách háchájim*, amelyet fejtegetésében korábban kérdez, hogy miért kijelentő módban fogalmaz itt az Írás, hogy „szül”, és nem feltételes módban, ahogy a szöveg folytatásában, amikor a lány gyermek születéséről van szó: „ha pedig leánygyermeket szül”.)

Ezt követően pedig a jövőbeni Megváltás előnyeit veszi sorra az Egyiptomhoz viszonyítva, és kifejti, hogy az Egyiptom alól való felszabadulás nem tartott soká, azt egy újabb *gálut* követte. A jövőbeni Megváltás ezzel szemben teljes lesz, amit már nem fognak további *gálutok* követni, mert Izrael Isten-szolgálatára – „midón egy nő megtermékenyül” – a *fiú* spirituális szintjén fogja előidézni a jövőbeni Megváltást, ami pedig már örök időkre kitart. Ez kommentárjának valódi lényege,⁵³ amely egybecseng a *Möchiltá*⁵⁴ állításával, valamint a *Midrásban*⁵⁵ mondottakkal: „Minden bibliai dalt nőnemben nevezünk dálnak (שירה; *sirá*), kivéve az eljövendő Megváltás dalát, amit hímnemben (שיר; *sir*).”⁵⁶

⁴⁸ *Or háchájim* a 3Mózes 12:2-höz.

⁴⁹ *Jesájá* 54:5. [*Or háchájim* idéz további hivatkozási szövegeket a *Jesájá* 50:1. és 54:6-ból, valamint *Hoséá* 2:21-22-ből. Lásd még feljebb, 18. lábjegyzetben.]

⁵⁰ *Hoséá* 10:12.

[⁵¹] Ezen értelmezés az „isá ki tázriá – a nő, ha megtermékenyül (ami egyszerű értelmezési síkon bár múlt időben van, azt jövő idejű értelmében is lehet interpretálni – „és szülni fog”) olvasatából következik.

⁵² A vers ilyen módon való értelmezésével *Or háchájim* arra a korábbi kérdésére adta meg a vá-

laszt, hogy ebben az esetben az Írás miért a *vöjaldá* kifejezését használja helyett, hogy egyszerűen csak annyit mondana „*im téled* – ha fiúgyermeket szül”, ahogy azt a folytatásban is mondja (az 5. versben) „ha lány gyermeket szül.”

⁵³ Lásd hosszabban *Széfer hámaámárim* 5626, 88. oldaltól.

⁵⁴ [Midrás *Möchiltá* a 2Mózes 15:1] a *Toszáfot* idézetében, *Pszáchim* 116b., *vönomár* kezdő szóval.

[⁵⁵] Midrás *Smot rábá* 23:11. Lásd még *Sir hásim* *rábá* 1:8.

[⁵⁶] Minden olyan dalra, amelyet Izrael a messiási Megváltást megelőzően énekel, a *sirá* nőalakú

A „nő” a „férfiből” vétetett

16. Az **אישה** (*isá*; nő) szó etimológiai forrását a „neveztesék nébernek, mert az emberből vétetett az”⁵⁷ versben találjuk. (Vagyis, ahogy az archaikus magyar fordításban, úgy az eredeti héber szövegben is a nő **אישה** (*isá*) kifejezés egy olyan névszóragozás, amelyet a férfi **יש** (*is*) szóból ragozunk. A „férfi” (**איש**; *is*) a misztikus filozófia irodalomban pedig az a hagyomány nem mást hívatott jelezni, mint az Örökkévalót, ahogy a mondás is őrzi:⁵⁸ „Örökkévaló, a háború férfija (*hásem is milchámá*)”⁵⁹ Izrael közössége (a „nő”) tehát a **ישם** (*hásem is*)-ből ered, ennek értelmében pedig nőként (**אישה**; *isá*) is szokás rá utalni.

Minden név és kifejezés, amit a zsidó népre használunk, egyben egy különös, egyedi jellemzője is. A nő kifejezése a zsidó népre vonatkoztatva tehát azt jelenti, hogy létük teljes mértékben, abban a tényben gyökeredzik, hogy „emberből vétetett.” Ennek következtében tehát, egy zsidónál esszenciálisan sosem számít az

anyagi vagy fizikai. Sőt, lelke mélyén még a spirituális jutalommal sem törődik, legyen szó akár annak a legmagasabb szintjéről. Semmi más nem foglalkoztatja, egyedül Isten.⁶⁰ Mint már korábban fejtegettük a *maámárban*,⁶¹ az Éden-kert legmagasabb szintjének legemelkedettebb aspektusa sem több csupán, mint az isteni esszencia tükröződése, így ahhoz összességében nem is viszonyítható.

A „magokat” a „földbe” kell vetni!

A „nő” spirituális szintje azt fejezi ki, hogy a magvetés (*tázria*) feladatának kell hogy nekifogjunk. Vetni csak a földbe tudunk. Ha például nem a földbe, hanem afelett több, illetve akár kevesebb, mint tíz arasszal próbálnánk ezt megtenni, vagy akár csak kevesebb, mint három arasszal a földtől (amit *lávudnak*, má szóval földhöz kapcsolódónak hívunk⁶²), semmi sem sarjadna ki belőle. Kifejezetten a földbe kell vetnünk, ugyanis csak akkor fog onnan bármi is kinőni.

kifejezését alkalmazzuk. A *sirá* azt tanítja, hogy csak úgy, mint ahogy egy nő várandós lesz és gyermeket szül újra meg újra, a gyermekszülés ismétlődő gyötrelmeivel együtt, úgy az új csodák és őket zengő daluk is mindig az új nehézségek és az abból való szabadulások után jönnek. Az eljövendő napokban (a Messiás korszaka) azonban, nem lesz több gyötrelmem. Abban az időben ezért Izrael *sirt* (tehát hímnebben) fog énekelni. A hímne-mű alak azt szimbolizálja, hogy csak úgy, ahogy a férfiaknak nem kell gyermekszülés fájdalmait elviselni (tehát a felszabadulással együtt járó szenvedést), úgy a végső csoda és messiási Megváltás is teljes lesz, és örökké tartó.

⁵⁷ 1Mózes 2:23. [Lásd ott Rási.]

^[58] [2Mózes 15:3.]

⁵⁹ Szotá 42b.

⁶⁰ Lásd Maimonidész, *A megtérés szabályai* 10. fejezet. Lásd még *Derech micvotchá, Sores micvát hátfilá* 40. fejezet, a „S melletted mit sem kívánok a földön” (*Zsoltárok* 73:25.) kommentárjában. [Lásd ott a 135a. oldalon az Álder Rebbét idézve, aki az eksztatikus odaadás állapotában azt kiáltotta: „Semmi sem kell közülnök! Nincs szükségem sem az Éden kertre (*Gán éden*) sem az eljövendő világra (*olám hábá*)... Semmit sem akarok, egyedül csak Téged!”]

⁶¹ Lásd feljebb, 3. bekezdés.

^[62] Ha a távolság kevesebb, mint három arasz (tenyér szélesség), az egymástól egyébként külön álló részek, jogi értelemben egy entitásnak számítanak. *Sábát* 97a.

A *micvákat* is a földbe kell, hogy elvessük.⁶³ Ez azt jelenti, hogy nem elég intellektuálisan vagy emocionálisan jót tennünk, hanem a legföldhözragadtabban kell cselekednünk. Ahogy az Írás is tanítja: „És bevetem őt magamnak az országba,”⁶⁴ „mert kedvelt ország lesztek ti.”⁶⁵ Tehát a „földbe” kell vetnünk a magokat. Nem tíz arasznál magasabbra – amely mérték a kevésbé cselekvő lelki képességeinket jelenítik meg (vágyak, akarat); és nem is tí arasznál alacsonyabbra (de a földtől még mindig eltartva) – amely mérték az internalizált intellektuális és érzelmi lelki képességeinket fejezi ki; hanem a földbe, azaz gyakorlati fizikai cselekvéssel.

A lényeg a tettekben rejlik

A parancsolatok jelentésén és szándékán való meditálás is hiábavaló, ha ezt a gyakorlatban nem követik tettek. Ugyanez vonatkozik a szív érzéseire is. Ezért fontos, hogy akik azzal érvelnek, hogy „Az Örökkévaló a szívünk szándékát akarja”⁶⁶ és ebből kifolyólag úgy gondolják, hogy elég, ha jó szívük, és éles eszük van, tudják: „Nem, ez még nem elég! A lényeg a tettekben rejlik!”

A *cödaka* (jótékonyság) parancsolata valamennyi *micva* átfogó elvét testesíti meg.⁶⁷ Ezen a *micva* keresztül tehát az összes *micva* megcselekvésének a lényegét megérthetjük. Világos, hogy nem elég csak sajnálni

a szegényeket, s könnyeket hullajtani a sorsukért, miközben a pénzt továbbra is a zsebünkben szorongatjuk. A pénzt valóban oda kell adni nekik, az átadás szó szerinti fizikai értelmében. És ahogy ez igaz a *cödaka* parancsolatára, ugyanúgy érvényes valamennyi további *micvára*. Azokat mindig, fizikai cselekedetükben kell megtartanunk: a *cicitet* valódi gyapjúból kell elkészítenünk, s ehhez hasonlóan a *tfilint* is valódi pergamenre kell írunk; és így tovább.

Nem sóvárogni, cselekedni!

Ezek alapján már érthetővé válik a „midőn egy nő megtermékenyül” valódi mondanivalója. Tekintve, hogy szimbolikusan mindannyian a *nő* spirituális szintjén vagyunk, kötelességünk a *tázria* „megtermékenyülés” – a magok földbe vetése.

Elképzelhető, hogy átérezzük a „férfi” spirituális szerepének a nélkülözhetetlenségét, ami – mint már feljebb kifejtettük – túlmutat minden más manifesztáción, egészen a *kálot hánefes* (a lélek Isten utáni vágyódásában való elemész-tődése) állapotáig, mint ahogy az Nádávval és Ábihuval is történt. Emelkedett szentek voltak ők, ahogy azt a Midrás is közli Rási idézetében,⁶⁸ Mózesnek Áronhoz intézett szavaiban: „Most már látom, hogy ezek (Nádáv és Ábihu) még nálam

⁶³ Lásd *Torá or*, *Smot* 53c. oldaltól; *Or háTorá*, *Smot* 77. oldaltól.

⁶⁴ *Hoséa* 2:25.

⁶⁵ *Máláchi* 3:12.

⁶⁶ *Szánhedrin* 106b., és ott Rási. [*Zohár* 2:162b. és 3:281b.]

^[67] Lásd *Bává bátrá* 9a.; *Tánjá*, 37. fejezet (48b. oldal). Lásd még korábbirol, *Cáv* 58. lábjegyzet.

⁶⁸ Rási [idézetében a Midrás *Vájikrá rábá* 12:2-ben] a 3Mózes 10:3-hoz. [Még korábban idézve, a *Smini* 48. lábjegyzetében.]

és nálad is nagyobbak;” és „mikor közeledtek az Örökkévaló színe elé és meghaltak,⁶⁹ más szóval, amikor a *kálot hánefes*⁷⁰ állapotába jutottak. Nekünk azonban arra kell törekednünk, hogy ne elszálljunk a földtől, Isten utáni sóvárgásunkban, hanem „megtermékenyül” – elveszük a „magokat”, méghozzá kifejezetten a földre.

Amikor követjük ezen elvet, garantált a „és szül fiúgyermeket” beteljesülése, más szóval a szülés, ami végül előidézi az eljövendő Megváltást, amit a *fiú* spirituális jellege fog fémjelezni, mint már kifejtettük.⁷¹

Ne jöjj zavarba a gúnyolódóktól!

17. A *fiú* spirituális elve nem csak az eljövendő Megváltásra utal, hanem az ember jelen idejű Isten-szolgálatára is. Erről az Isten-szolgálatról fogalmaz úgy a Talmud, hogy: „A férfi természete a hódítás.”⁷² Spirituális értelemben meg kell hódítani a világot, és mindent, ami hozzá tartozik. Mindezt életerővel telten kell, hogy megtegyük, „az ember természete a hódítás” teljes erejével.” Ezzel összhangban írja a Turim

és a *Sulchán áruch* eleje, hogy: „Légy bátor, mint az oroszlán, és ne jöjj zavarba a gúnyolódóktól.” Ez a fajta Isten-szolgálat fogja előidézni a Megváltást.

Ugyanerre az elvre utal a következő vers: „A nyolcadik napon pedig metélessék körül előbőrének húsa.”⁷³ A „fiú” módján megcselekedett Isten-szolgálat vezet el minket a „nyolcadik nap” állapotához: ebben az állapotban a *jécer hárá* (gonosz ösztön) valamennyi aspektusa, annak mind a hét nevével együtt⁷⁴ annulálódik – beleértve a rossz ösztön „körülmetéletlen” megnevezését is. És ezzel egy időben a körülmetélés (מילה, *milá*) spirituális elve kezd el érvényesülni, ami nem más mint *mál Jáh*⁷⁵ מל יה (ugyanis a מילה *milá* szó betűiből kijön a מל יה *mál Jáh*, amely annyit jelent, hogy körülmetélni az istenit) a *jud-hé* körülmetélésével, azaz minden olyan zavaró elem leválasztásával, amik a *jud-hét* fedik el.⁷⁶ Ez a zavaró elem nem más, mint Ámálék *klipája*, ahogy azt a mondás is igazolja, miszerint Isten neve addig nem lesz teljes, amíg Ámálék magja ki nem írtatik.⁷⁷

⁶⁹ 3Mózes 16:1.

⁷⁰ Lásd még korábról, *Smini* 10. bekezdés. [Ott a 48. lábjegyzetben kerül kifejtésre Nádáv és Ábihu incidense.]

⁷¹ Lásd feljebb, 56. lábjegyet.

⁷² *Jövámot* 65b.

⁷³ 3Mózes 12:3.

⁷⁴ *Szukká* 52a.

⁷⁵ Jichák Lurja rabbi, *Sáár hámicvot*, *Lech lechá*.

⁷⁶ A *milá* (körülmetélés) szó tovább bontható a *mál* (körülmetélt) és *jud-hé* (önmagában véve is Isten egyik neve, valamint a kimondhatatlan *Tetragrammaton* első fele) szavakra. Az előbőr egy olyan takaró-zavaró elem, amit körül kell metélni.

Ezt eltávolítva pedig visszamarad egy fedetlen rész. A kabbala szóhasználatában ez a *jud-hé*, *cheszedet* megtestesítő név felfedését jelzi. A nyolcadik nap, amikor a körülmetélést el kell végezni, szintén a *cheszed*hez kapcsolódik. A nyolcadik napon esedékes *milá*, így a *jud-hé* manifesztációjának enged teret, más szóval az isteni kegynek és szeretetnek. Lásd a körülmetélés misztikus magyarázatait: *Sáár hámicvot* és a Jichák Lurja rabbi, *Likuté Torá*, *Lech lechá*; *Derech micvotchá*, *Milá* 8b. oldaltól. Lásd még később *Kodosim* 47. lábjegyzetben.

⁷⁷ Midrás *Tánchumá*, *Técé* 11.; Rási a 2Mózes 17:6-hoz.

[A 2Mózes 17:6. mondja: „És mondta, mivel

A „metéljétek körül szívetek”⁷⁸ (tehát emberi oldalról) pedig azt fogja maga után vonni, hogy „körülmetéli az Örök-kévaló, a te Istened szívedet és magzatod

szívét,”⁷⁹ az igaz Messiásunk eljövetele által.⁸⁰

(5719–1959. *Smini hetiszakasz szichájából*)

a kéz a **י-י** **כ-כ**-n (*kész jod-hé*, Isten trónusán) nyugszik, Istennek nemzedékről nemzedékre kell megvívnia a háborút Ámálék ellen.” Bölcseink jegyzik meg, hogy a trónusra használt *kiszé* kifejezése ebben az esetben hiányosan lett leírva, ami a *jud-hére* utal, ami a *Tetragrammaton*nak szintén csak az első fele. A trónuson nyugvó kéz képe pedig egy esküre utal. Ennek fényében pedig a vers azt fejezi ki, hogy Isten mintegy megesküszik a trónjára, hogy neve (a *Tetragrammaton*) és trónja addig nem lesz teljes, amíg Ámálék egészen ki nem irtatik.”

Ámálék maga a gonosznak és blaszfémianak a megtestesítője aki csak gúnyolódik, s keresi az alkalmat, hogy eltörölje Izraelből a szent szövetség jelét (körülmetelés); lásd Midrás *Bámidbár rábá* 13:3.; *Zohár* 2:66a. és 195a., 3:30b. és 190a. Ámálék tehát a *jud-hé* manifesztációját akarja megzavarni (ami egy másik oka annak hogy a *2Mózes* 17:6. kifejezetten ezt a nevet használja, így a *jud-hé* által fognak megsemmisülni – lásd *Tikuné Zohár* 1:18a. és 21:52a.) Ezek alapján már érthetővé válik, hogy a körülmetelés Ámálék *klipjának* az

eltávolítását is jelenti.]

⁷⁸ *5Mózes* 10:16.

⁷⁹ *Uo.* 30:6.

⁸⁰ Lásd *Igeret hákodes* 4. fejezet.

[A körülmetelés aktusa egyszerre két aspektussal ölel fel: a *milát* – a durva előbőrnek, a fitmának a levágását, és a *pöriát* (szó szerint feltárást) – az alatta lévő vékony membrán eltávolítását. Spirituális értelemben ez a két réteg szimbolizálja az ember nyers és durva romlottságát, és nem kevésbé jelentős módon, szívünk apró és finom korrupcióját. Utóbbtól, bár nagyon nehéz megtisztulni, azonban amikor erőfeszítést hozva megcselekszi a *milát*, azaz eltávolítja magáról a zajos, külső zavaró elemeket, akkor „Isten is körülmetéli a szívét”, azaz a *pöriá* jelenségét is előidézi, azaz a finom, belső membrán is sikerrel fogja eltávolítani a Messiás eljövetelével. Abban az időben fog bekövetkezni mind a *jud-hének*, mind a *váv-hének*, azaz a *Tetragrammaton* második felének a feltárása, ami által Isten neve kiteljesül. Lásd még később, *Ködosim*, 47. lábjegyzet.]

Megjegyzés

„Midőn egy nő megtermékenyül és fiúgyermeket szül.” (3Mózes 12:2.)

Bölcsseink a következőt fűzték hozzá ehhez a vershez: „ha a férfi termékenyít először, akkor lány gyermek születik, ha a nő termékenyül először, akkor pedig fiúgyermek születik.”

Bölcsseink ezen kijelentésének magyarázata nem teljesen világos. Nem egyértelmű ugyanis sem az, hogy mit takar a „megtermékenyít/megtermékenyül” kifejezés, mint ahogy az sem, hogy a dolog időbenisége („előbb”) pontosan mit jelent.

A dolog tudományos értelmezését keresők általában kétféleképpen magyarázzák a szöveget, és mind a két értelmezés abból a – jelenleg tudományosan nem teljes körűen bizonyított – feltételezésből indul ki, hogy az Y kromoszómájú spermiumok rövidebb élettartamúak, viszont könnyebbek (gyorsabbak) mint az X kromoszómájú spermiumok, amelyek nehezebbek és lassabbak, de hosszabban maradnak termékenyek. Ezen premissza alapján, az egyik értelmezés szerint az említett versben az ovulációról van szó. Vagyis, ha a nemi aktus a nő ovulációja előtt jön létre („férfi termékenyít először”), akkor a méhbe jutott spermiumok csak akkor tudják a petesejtet megtermékenyíteni, ha életképesek maradnak egészen a petesejt ovulációjáig. Tekintettel arra, hogy az X kromoszómájú spermiumok hosszabban maradnak termékenyek, így nagyobb a valószínűsége, hogy ezek fogják megtermékenyíteni a petesejtet, és így XX-es – lány – lesz a megtermékenyített petesejt. Ha viszont az ovuláció után kerül sor a nemi aktusra, akkor gyorsabb Y kromoszómájú spermiumok kerülnek előnybe, és valószínűbb, hogy fiúgyermek fog születni.

A másik értelmezés szerint a versben nem az ovulációról, hanem az orgazmusról van szó. Ha a női orgazmus megelőzi a férfi ejakulációt, akkor az orgazmus eredményeként létrejövő szívó hatású vákumszerű méhizom összehúzódás, a rövidebb életű de könnyebb Y-os spermiumokat hozza előnybe, ha viszont az ejakuláció megelőzi a női orgazmust, akkor a lassabb, de „kitartóbb” X-es spermiumok vannak előnyben.

Azon feltételezés azonban, hogy a Y kromoszómájú spermiumok valóban könnyebbek és rövidebb életűek nem mindenki által tekintett bizonyított ténynek. Személyes konzultáció alapján pl. a magyarországi tudósok közül Czeizel Endre ezen az állásponton volt, és ez a Landrum B. Shettles módszer lényege is, míg Falus András cáfolja, hogy ez a feltevés bizonyított lenne.

Lehetséges azonban egy harmadik magyarázat is, amely szerint a „nő termékenyül meg először” nem az aktus időpontjára, hanem a megtermékenyült nő korára utal. Kutatások szerint ugyanis a fiatalabb állapotos nők nagyobb eséllyel hordják ki, az érzékenyebb fiú magzatokat, mint az idősebb nők.

TARTALOMJEGYZÉK

Tázriá

A „nő”, a „férfi” és a megtermékenyülés spirituális jelentése

I. A felülről és az aluról kezdeményezett kapcsolat Istennel	3
II. A cselekvés ereje	14

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: szichot@zsido.com